

Irena Vapšienė – įkūrėjo portretą tarp ažuolų. Taip drobėse buvo įamžinta aplinka, kurioje gyveno ir muziejines vertybes rinko A. Petrauskas. Muziejaus įkūrėjo 95-erių metų jubiliejui buvo parengta tapybos darbų paroda. Šis projektas pratęsė tautodailininkų pradėtą fiksuoti, populiarinti materialųjį kultūros paveldą. Be to, ši veikla prisidėjo prie tautodailininkų kūrybinės iniciatyvos skatinimo, bendravimo ir bendradarbiavimo, muziejaus reprezentavimo.

Savo dovaną A. Petrauskui parengė Biržų rajono klubas „Kraitė“, kuris vienija talentingus, darbščius, išradingus liaudies meno tradicijas puoselėjančius visuomenės narius. Klubui vadovauja Henrika Marcinkevičienė. Kūrybos darbų paroda išsiskyrė technikos įvairumu ir darbų kiekiu. Iš viso buvo eksponuota 160 darbų. Tai – paveikslai, siuvinėti ant lino kryželiu, padaryti iš plunksnų, šiaudų, dekupažo technika dekoruotos lėkštės, iš vytelių pinti buitės darbai, vašelių nertos staltiesės, suknelės, takeliai, sijonai. Klubo vadovė dėkojo už gražų, prasmingą bendradarbiavimą, kuris prisideda prie visų liaudies tradicijų išsaugojimo ir populiarinimo.

A. Petrausko bendraamžiams atstovavo fotografas iš Vilniaus Arūnas Baltėnas. Nuo 2000 m. fotografas ėmė įamžinti žinomus ir nepelnytai užmirštus Lietuvos žmones. Apie 80 portretų perdavė Lietuvos nacionaliniam muziejui. Savo mėgstamą kūrybinę veiklą A. Baltėnas 2007 m. tęsė Uoginių kaime, Kupiškio rajone. Čia jis įamžino šio krašto žmones ir jų puoselėtas senąsias amatų tradicijas. Vyresniosios kartos uoginiečiai stebėjo ir grožėjosi save pamatę sėdinčius prie staklių, velėjančius žlugta, kupiškėniškai – porinančius, siuvinėjančius, kaustančius arklj...

A. Baltėno fotografijos ir tapybos darbai papildys A. Petrausko muziejaus eksponatų rinkinius.

Renginio metu Kupiškio rajono meras Jonas Jarutis ir Kupiškio etnografijos muziejaus direktorė Violeta Aleknienė muziejaus bičiuliams, rėmėjams, talkininkams įteikė padėkos raštus, gėlių puokštes.

Koncertą šventės dalyviams surengė Panevėžio rajono Dembavos kaimo bendruomenės namų liaudiškos muzikos ansamblis „Smagumėlis“ (vadovė Dana Nakienė).

Trys kartos – trys požūriai į A. Petrausko istorinį palikimą. Džiugu, kad ir jaunesni, ir vyresni žmonės vis dar žino šią asmenybę. Jo įkurtas muziejus Uoginiuose – stiprus turistinis traukos centras. Svečių sulaukiame ne tik iš Lietuvos, čia dažnai užsuka ir užsieniečiai, ir Vilniuje esančių užsienio valstybių ambasadoriai.

Dabar Uoginiuose esantį muziejų sudaro pastatų, kurie pilni eksponatų, kompleksas. Jaunavedžiai labai pamėgo edukacinę programą „Vestuvės su senoviniu atspalviu“.

Čia atvykę lankytojai, svetingai priimti specialistės Alvyros Dlutckienės, pamato atkurtą protėvių gyvenimo kampelį, kuris alsuoja paprastų žmonių išmintimi, neįkainuojamomis vertybėmis tautos praeičiai pažinti. ■

Aušros Jonušytės nuotr.

Koncertuoja liaudiškos muzikos ansamblio „Smagumėlis“ dalyviai iš Panevėžio rajono Dembavos kaimo Adomo Petrausko muziejuje Uoginių kaime.

Popietė „Atminties spalvų retrospektyva. Marcelinui Šikšniui – 135“

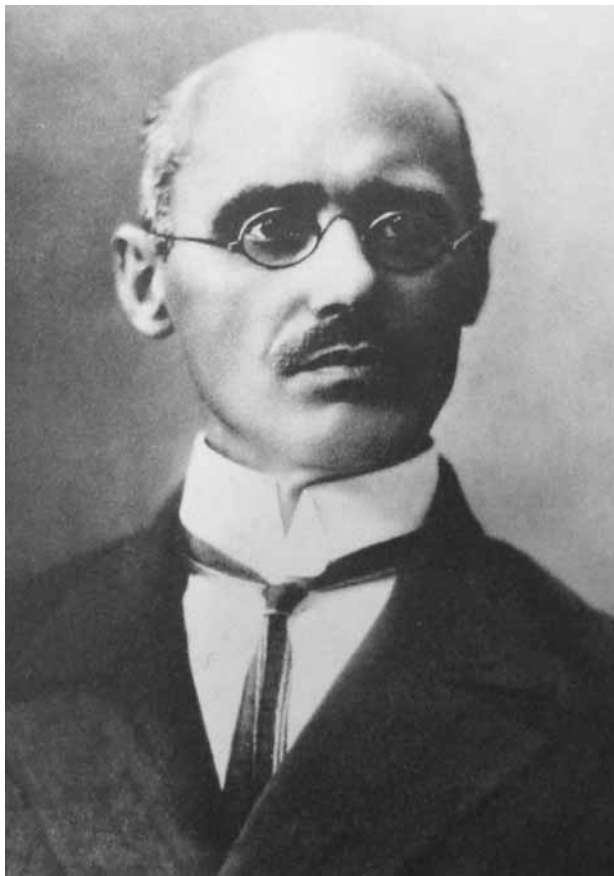
Jūratė JAGMINIENĖ

2009 m. gruodžio 22 d. Kauno apskrities pedagoginiame muziejuje vyko popietė „Atminties spalvų retrospektyva. Marcelinui Šikšniui – 135“. Buvo pristatyta virtuali paroda, skirta Marcelino Šikšnio (1874–1970) 135-osioms gimimo metinėms paminėti. Tai jau trečia virtuali paroda iš ciklo „Atminties spalvų retrospektyva“, kada virtualioje erdvėje galime prisiliesti prie mūsų tautos švietimo istorijos atminties lobyno. Tokios popietės jau tampa tradicija, palydint senuosius metus, apmąstant ir savo nuveiktus darbus.

Pristatant virtualią parodą buvo demonstruojamos istorinės foto nuotraukos, dokumentai, nuveiktų darbų retrospektyva. O nuveikta išties daug. M. Šikšnys visą savo gyvenimą paskyrė liaudies švietimui ir kultūrinei-visuomeniniai veikalai. 19 a. pabaigoje pasirodė jo eilėraščiai „Varpe“ ir „Ūkininke“ praturtino to meto lietuvių poeziją, kėlė tautos dvasią. 1905–1911 m. Šiaulėniškio (M. Šikšnio) išleistos dramos „Meilę suardyti – tai nuodėmė padaryti“, „Sparnai“, „Likimo bausmė“ tiesiog buvo gėlo vandens gurkšnis taip išsiilgusiems lietuviško žodžio tautiečiams. 1905 m. pastatyta Šiaulėniškio drama „Pilėnų kunigaikštis“ susilaukė nepaprastai didelio pasisekimo. Rygoje ją statė net penkis kartus. Ilgą laiką spektaklis buvo vaidintas Lietuvos miestų teatrų scenose. „Pilėnų kunigaikštis“ vaidino ir Petrapiilio, Voronežo, Odesos bei kitų miestų artistai.

Pirmojo pasaulinio karo metais M. Šikšnys, kaip ir daugelis to meto žymių lietuvių pedagogų, pasitraukė į Voronežą. Ten dėstė matematiką M. Yčo berniukų ir mergaičių gimnazijose bei Mokytojų kursuose. Bet didžiausias M. Šikšnio nuopelnas buvo tas, kad jis drauge su P. Mašiotu, Z. Žemaičiu ir J. Jablonskiu ėmėsi didelio ir labai reikalingo darbo – lietuviškų matematikos terminų norminimo. 1919 m. Vilniuje buvo išleistas M. Šikšnio parengtas „Aritmetikos ir algebros terminų žodynelis“.

1918 m. vasarą M. Šikšnys grįžo į Vilnių ir čia liko visam laikui. Lenkijai okupavus Vilniaus kraštą, daugelis inteligentų pasitraukė į Lietuvos laiki-

Marcelinas Šikšnys (1874–1970).

nają sostinę Kauną, bet nemažai jų liko ir Vilniuje, tarp jų ir M. Šikšnys. Netrukus jis kibo į darbus, pradėjo dėstyti matematiką Vilniaus berniukų gimnazijoje, tuo pačiu metu ėjo ir mokyklos inspektoriaus pareigas. Nuo 1922 m. M. Šikšnys paskirtas Vilniaus Vytauto Didžiojo gimnazijos direktoriumi. Jo vadovaujama gimnazija tuo metu buvo vienintelis šviesos ir kultūros židinys Vilniaus krašto lietuvių vaikams. M. Šikšnys garsėjo veiklumu, darbštumu, teisingumu ir tolerancija. Jis stengėsi globoti kiekvieną mokinį, mokėjo suburti darnų pedagogų kolektyvą, dalyvavo visuomeniniame darbe, daug laiko skirdamas LMD ir LMS veiklai. Po dr. J. Basanavičiaus mirties M. Šikšnys buvo išrinktas LMD pirmininku. Jis daug dirbo rašydamas algebros, geometrijos vadovėlius ir uždavinynus. Kai kuriuos vadovėlius autorius leido savo lėšomis. J. Tumas-Vaižgantas jį vadino „rimčiausiu Lietuvos matematiku“, nes jis daugiausia parašė lietuviškų matematikos vadovėlių vidurinėms mokykloms.

M. Šikšnio gyvenimas buvo ilgas, sudėtingas, prasmingas darbais ir sunkiais gyvenimo išbandymais. Jis išgyveno lietuviškos spaudos draudimo metus, savo poezija ir dramomis skelbdamas lietuvišką žodį

ne tik Lietuvoje, bet ir už jos ribų, kur tik gyveno lietuvių, pergyveno karų baisumus, ištvėrė okupacijas ir visada dirbo, buvo Lietuvos kultūros, šviesos ir mokslo švyturys. 1940 m. sausio 30 d. Lietuvos Respublikos Prezidentas A. Smetona už nuopelnus Lietuvai Marceliną Šikšnijį apdovanojo Vytauto Didžiojo trečiojo laipsnio ordinu.

1970 m. rugpjūčio 15 d. per M. Šikšnio laidotuves jo buvęs mokinys, vėliau kolega ir bendramintis, atsisveikindamas su velioniu, kalbėjo: „Visą gyvenimą nenuilstamai nešei šviesos žibintą ir tarsi P. Rimšos pavaizduotas artojas plėšei Lietuvos dirvonus, ypač Vilniaus krašte, kur jie buvo daugiausiai užžėlę... Tave gerbė ir mylėjo už tėvišką globą, už reiklumą ir teisingumą. Savo pamokomis mokei Vytauto didžiojo gimnazijos mokinius, o savo vadovėliais – visos Lietuvos jaunimą...“.

Muziejaus ekspozicijos aplinkoje praleista popietė neabejotinai buvo prasminga ir turininga. Esame įsitikinę ir kaskart pakartojame, kad tik gerbdami savo tautos – žmonių, dirbusių ir daug nuveikusių lietuvių tautinės kultūros ir švietimo srityje – istorinę atmintį kuriame ateitį.

Popietę organizavo ir virtualią parodą parengė Kauno apskrities pedagoginio muziejaus muziejininė Jūratė Jagminienė, apipavidalino dizainerė Indrė Noreikytė. ■

Kauno apskrities pedagoginio muziejaus archyvo nuotr.

AN EVENING “THE RETROSPECTION OF MEMORABLE COLOURS. 135TH ANNIVERSARY OF MARCELINAS ŠIKŠNYS”

Jūratė JAGMINIENĖ

The publication introduces to the evening “The retrospection of memorable colours. 135th anniversary of Marcelinas Šikšnys” organized on 22 December 2009 in the Pedagogical Museum of Kaunas County. During the event, the virtual exhibition was presented, historic photos and documents were showed, and retrospection of M. Šikšnys works was arranged. M. Šikšnys devoted his entire life to the education of people and cultural-social activities. At the end of the 19th century, he published the poems “Bell” and “Farmer” that enriched the then Lithuanian poetry, raised the nation’s spirit. Šiaulėniškis’ (M. Šikšnys”) dramas “Love destruction is sinful”, “Wings” and “The penance of fate” published in 1905-1911 were a gulp of fresh water for the Lithuanians deprived of their native language. Šiaulėniškis’ drama “The Duke of Pilėnai” staged in 1905 was very popular among theatre lovers.